כמים חיים

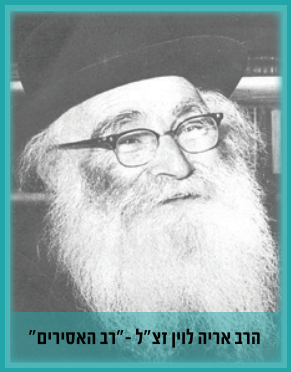
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת דברים - שבת חזון

ט' מנחם אב תשפ"ב

גליון מספר 267

דרך חיים

סיפר מרן בעל החידושי הרי"ם מגור זי"ע כי התארח אצלו יהודי קדוש מחברון ושמו רבי יחזקאל. רבי יחזקאל היה נתון כולו תחת צערה של השכינה הקדושה הנתונה בגלות, והירבה להתאונן על צערה מדי יום ביומו, גם בימי שבת וחג. וכה היה אומר: איך אסעד ליבי, איך אתן תנומה לעפעפי עד כי יהא מקום לשכינה בחזרתה לביתה - נווה משכנה, בית המקדש. חש בכך הרבי מגור ופנה אליו כמאיר ומעיר: "ישים לב כבודו, כמה השבת הינה מכנסת אורחים גדולה באין דומה לה. כשבא ראש חודש בתחומה, היא מפנה לכבודו את תפילת המוסף, במקום להתפלל תפילת המוסף הקבועה מדי שבת, מתפללים אנו תפילת מוסף של ראש חודש. כשבא אורח מאוד חשוב כחג - יום טוב השבת כה מכנסת אורחים, עד שנותנת לאורח אף את תפילת העמידה הנהוגה מדי שבת בשבתו, ומתפללים תפילת יום טוב ומזכירים בתוכה את השבת וחותמים "ברוך... מקדש ישראל השבת" וחותמים "והזמנים". כשאורח נשגב ונעלה כיום הכיפורים מתארח בה, כה שמחה בו השבת עד שנותנת אף את הסעודות. אולם כשמגיע אורח עצוב ומריר לשבת קודש - תשעה באב, אין נוהגת בו השבת דיני הכנסת אורחים, ומשלחת אותו ליום ראשון...".

משמרים אנו בלבנו את חורבן הבית וכואבים מאד על הלקחו, מקווים, מייחלים, מצפים ודומעים. אולם בשבת זו דווקא השמחה וההארה היא שתביא את בניינו בעזר ה'. נתפלל יחד שלא נזדקק לצום במוצאי השבת הקרובה ונוכל לעלות לירושלים ברננה ולראות בכל נבואות חוזה ונביא מתגשמות לעיננו.

שבת שלום!

הגליון מוקדש לעילוי נשמת

שרה בת יעקב ז"ל

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** office@ish-tsadik.org.il | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

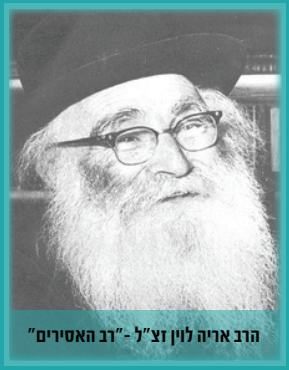
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

מאז מלחמת העולם השנייה קיבל על עצמו ר' אריה שלא לאכול מאכלי בשר בכל ימות השבוע, וכך נהג עד יומו האחרון. איש לא הרגיש בכך. לא רצה להנות מאחרים מאומה, כשפעם ביקשו מקורביו להחליף את הריהוט בביתו הוא נחרד: "מה? וכי מצאתם פגם בכיסאות העץ המשמשים אותי עשרות שנים? ועבורי זה די והותר!".

באחד ממכתביו לבנו בארה"ב הוא כותב: "עברתי לְגור בקומת הקרקע, וב"ה חדר מרווח מאוד עם הרבה אוויר ואור כמעט כל היום, חלון אחד פתוח לצד מערב ומשם אוויר טוב, וחלון אחד לצד דרום ומשם אור ושמש, הכניסה ישר מהרחוב ללא כל טרחה. חוששני שמא ינכו משכרי בעולם-הבא על הטוב שיש לי בעולם-הזה".

(צדיק יסוד עולם עמוד 106)

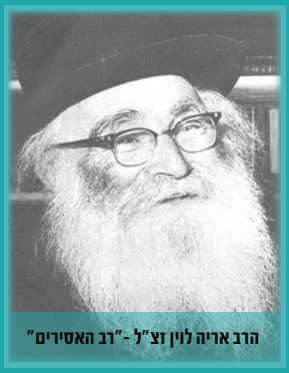
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

שבת הקרובה חלה ביום תשעה באב, ולכן הצום נדחה למוצאי שבת קודש, מתפללים ומייחילים אנו שמתוך שנדחה הצום - יידחה לחלוטין, ונזכה לבניין בית המקדש, כדברי הנביא זכריה שצום החמישי עם שאר הצומות ייהפכו לנו לששון ולשמחה.

ראשית נתייחס לאסור מדיני אבלות כבר ביום שישי, על אף שהוא יום שמתכוננים בו לכבוד שבת קודש, תוך שימת לב להבדל הגדול בין דעת מרן השלחן ערוך ובני ספרד לדעת מרן הרמ"א ובני אשכנז, ונעבור הלאה לעסוק בדיני האבלות בשבת קודש פרשת דברים - הפטרת חזון ישעיהו, וכיצד עוברים מקדושת השבת לצום תשעה באב החמור.

ערב שבת חזון - לבני אשכנז אסור לקלח את כל הגוף אפילו במים קרים (רמ"א תקנא טז מדברי המהרי"ל), אבל מותר לרחוץ את הפנים הידיים והרגליים, ולמי שרגיל מדי ערב שבת להתקלח במים חמים מותר לרחצם אפילו במים חמים, וכיום כולם רגילים ברחיצה בחמים (רמ"א, ומשנה ברורה בשם החיי אדם). כתב ערוך השלחן שמי שמקל בדבר ורוחץ את כל גופו במים חמים וסבון יתן על כך את הדין, וצריך להורות לבלנים לסגור את המקוואות בערב שבת קודש זו. מי שמזיע במיוחד, סובל מהחום עד שאין לו יישוב הדעת התירו לו גדולי הפוסקים (שבה"ל ח"ז סי' עז, דברי יציב ח"ב רלז) שיתרחץ בביתו בצנעא עם מים פושרים ויתן סבון במקום הזעה בלבד, ולא יתקלח בפרהסיא במקוה. השנה ניתן לנהוג כן לכתחילה קודם חצות היום, משום שתשעה באב חל בשבת, ולא אחר חצות.

מרן המשנה ברורה (ס"ק צה) התיר לטבול במים קרים אבל לא בחמים, כי יש בזה הנאה, והיתר זה הוא רק למי שטובל בקביעות בכל ערב שבת. אולם בזה חלקו האחרונים (אשל אברהם שם) שגם מי שבאונס ביטל לפעמים את טבילת ערב שבת יכול לטבול לכבוד שבת, ובאם אינו מסוגל לטבול במים קרים - יכול לטבול אף במים חמים ולצאת במהירות (א"א שם. עיין כף החיים ושבה"ל שם). גם בשבת זו שחל בה תשעה באב יכול לטבול מי שטובל בקביעות בשבתות לתוספת קדושה. אולם כאמור דעת מרנן המשנה ברורה, החיי אדם ועוד שאסור לטבול בשום אופן במים חמים. כל הדינים הללו אמורים לבני אשכנז. אך בני ספרד סוברים כהבנת הפוסקים (בא"ח, כה"ח, יבי"א ח"ו ה - יו"ד) בדעת מרן השלחן ערוך (שם ס"ד, מתוך הכלל שסתם ומחלוקת הלכה כסתם) שהשנה אין דין שבוע שחל בו תשעה באב

המשך בעמוד הבא

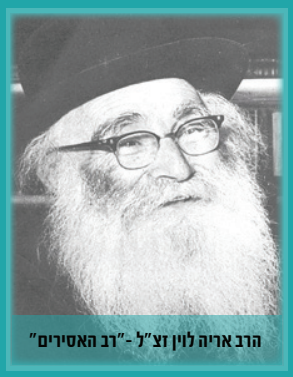
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

כלל, ולכן מותרת הרחיצה לספרדים גם במים חמים וסיבון כל הגוף ללא שינוי לכבוד שבת קודש, ואפילו אחר חצות היום.

אולם בדבר אחד מחמירים גם בני ספרד בערב שבת שחל בה תשעה באב - שאין מסתפרים, כדי להיכנס לתענית בניוול השיער. ובעל הכף החיים כתב למחות בחזקה ביד המקלים.

בני אשכנז מקילים לטעום רק מעט מן המאכלים הבשריים בערב שבת כדי לבדוק את טעמם, אך לא לטעום באופן של אכילה ממש, וכפי שכתב השד"ח (בהמ"צ ס"י א'), והספרדים גם כן החמירו לכתחילה בדבר ורק טעמו (ילקוט יוסף).

בשבת עצמה אוכלים ושותים בשר ויין, ואפילו בסעודה שלישית לפני שקיעה ניתן לקיים כסעודת שלמה בשעתו (תקנג י). נהגו שגם בסעודה שלישית יושבים ביחד ושרים זמירות כרגיל בדיבוק חברים (בכור שור ודלא כמג"א, עיין מ"ב שם ס"ק כ"ג).

מרן המשנה ברורה (ס"ק י) כתב בשם המאמר מרדכי וסידור יעב"ץ שמשום שלימוד דברים המותרים בתשעה באב כבר מחצות יום השבת מביא לביטול תורה - מותר ועדיף ללמוד כרגיל. ואפילו בשנה רגילה פסק מרן היבי"א (ח"ה סי' מ) שאם הדבר גורם לביטול תורה מותר ללמוד כרגיל גם אחר חצות. וכל שכן בשבת ערב הצום, אפילו שחל בה תשעה באב.

בשקיעת חמה מפסיקים לאכול ומברכים ברכת המזון (כדי להימנע מספק "רצה" ו"נחם"), ועדיף לעשות כן עשר דקות קודם השקיעה. אם אוכלים מחוץ לבית יילכו לביתם (שש"כ פכ"ח הערה קעט), ימתינו כעשרים דקות אחרי השקיעה (יחו"ד ה לח) ואומרים בין הגברים ובין הנשים "ברוך המבדיל בין קודש לחול" ורק אז חולצים את נעלי השבת ולובשים נעלי תשעה באב ובגדי יום חול לא מכובסים [באם מכובסים - מניחים אותם על הארץ לכדקה]. טרם ההליכה לבית הכנסת יברך הבעל "בורא מאורי האש" על שני נרות מוצמדים (א"א תנינא) כדי להוציא את הנשים בבית. מי שאין לה מי שיוציא אותה - תברך לעצמה ברכת "בורא מאורי האש" (שבה"ל ח"ז עז, יבי"א ד כד). בבית הכנסת יברך הגבאי ברכת "בורא מאורי האש" אחר תפילת ערבית טרם קריאת מגילת איכה להוציא את הציבור. את ההבדלה

המשך בעמוד הבא

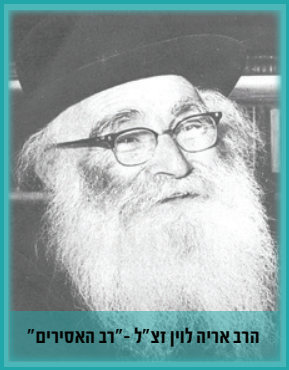
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

עושים במוצאי הצום (יום ראשון בלילה) על יין או מיץ ענבים בלי נר ובשמים, וללא הפסוקים שפותחים את ההבדלה. אשה שבעלה מתעכב להגיע מבית הכנסת בצאת הצום יכולה לשתות ולטעום מעט עד שבעלה ישוב ויעשה את ההבדלה. והטעם הוא משום שיש ספק אם יש דיני הבדלה בשנה שכזו, וחובת האשה בהבדלה זו מוטלת בספק.

כתב הרמ"א לקדש את הלבנה במוצאי תשעה באב. ולאו דווקא, אלא הכוונה שלא יקדשוה חפני כן (ט"ז ס"ח). והמנהג לעשות מיד במוצאי תשעה באב, רק שיש להיזהר להיות עם נעלי עור (מורה באצבע רלט ח) ולפני תפילת ערבית יש ליטול את הידיים ג' פעמים עד הפרק. כן ישנה חובה לעשות הבדלה ולטעום דבר מה לפני קידוש הלבנה (מ"ב סי' תכו), ולכן השנה יש לדחותה ליום המחרת.

השנה היולדות (אף אותן שמרגישות בטוב) והמניקות באופן מלא (או באופן חלקי עד חצי שנה מהלידה) פטורות מהצום לחלוטין. מרן החיד"א (הובאו דבריו בשע"ת תקנו א) סובר שהפטור לחלוטין מהצום יעשה הבדלה ללא הפסוקים וללא ברכה על הבשמים. אם גבר פטור מן הצום עשה הבדלה כל השומעים ממנו יצאו ידי חובה ואינם צריכים לשוב ולהבדיל במוצאי הצום (יום א בלילה). אולם אשה לא מוציאה גבר ידי חובת הבדלה (שו"ע רצו ח). כמובן שמי שיכול להמתין מלאכול ולצום בלילה (על דעת רופא) יבדיל בבוקר או במהלך היום לפני שאוכל, ולא במוצאי שבת (מנח"י ח ל). את ההבדלה בצום יעשה על מיץ טבעי או בירה שחורה (שבה"ל ח"ז סי' עז) או תה וקפה על בסיס חלב (מרן הגרי"ש). אם יש רק יין עדיף לאכול ולשתות בלא הבדלה, כי ישנן דעות (רמב"ן סוכה נד., רדב"ז ב תרמב ועוד) שבשנה זו שתשעה באב נדחה ליום א' אין חובת הבדלה כלל, וכך נהגו בפולין וגליציה שהפטורים מן הצום אוכלים ושותים בלא הבדלה (להורות נתן ב לו). ומרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (שש"כ שם) פסק שאשה שצריכה לאכול ולשתות תצא ידי חובת הבדלה בהבדלת בעלה והיא תשתה את המיץ שעליו הבדיל לה. ופסק מרן השבט הלוי (ח"ח קכט) שבמקרה שכזה הבעל לא ישוב להבדיל במוצאי הצום, כיוון שכבר יצא ידי חובתו. ואם אין מי שיבדיל לה תבדיל לעצמה (שבה"ל שם, שש"כ שם).

מנהג העולם שקטנים שאוכלים בתשעה באב לא עושים הבדלה (שש"כ שם סעיף מה), ודלא כדעת השרף מבריסק (מהרי"ל דיסקין קונט"א סי' ה עב, שבה"ל ח"ז עז), ובמוצאי הצום ישמעו הבדלה מאביהם.

המשך בעמוד הבא

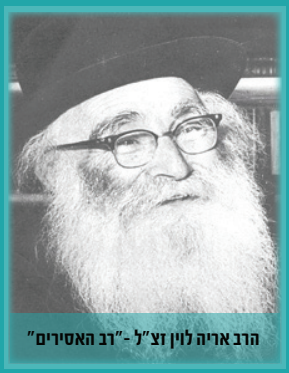

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

אין דין צום לשעות ואכילה לשיעורים בתשעה באב, ולכן מי שמותר לו לאכול - אוכל ושותה כרגיל, ורק ביום הכיפורים ישנם דיני שיעורים, משום שבצומות אלו מראש לא כזרו חכמים את הצום עבור הפטורים ממנו (מחז"ב למרן החיד"א, כה"ח תקנד ס"ק לא, אבני נזר סי' תקמ, ערוה"ש שם ס"ז, שבה"ל ד נו, צי"א י כה). ואם יכולים לצום בלילה יצומו בכדי להשתתף בצערן של ישראל (אבנ"ז שם).

המנהג לחנך את הקטנים והקטנות לצום מעט שעות (פמ"ג סי' תרטז, דע"ת סי' תקנד בשם שבלי הקלט). ודין חינוך זה הוא מגיל תשע, אבל אסור שיצומו כל היום (מ"ב תקנ סק"ה).

מי שאוכל בצום נוטל ידיים עד פרק היד כרגיל (לבושי מרדכי יו"ד סי' יב) ונוטל מים אחרונים. אמנם לא יצטרף לזמן, ויוסיף בברכת המזון 'נחם' (רמ"א סי' תקנז), ודעת מרן היחוה דעת (ג מ) לומר 'נחם' בהרחמן בלי חתימת שם ומלכות.

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

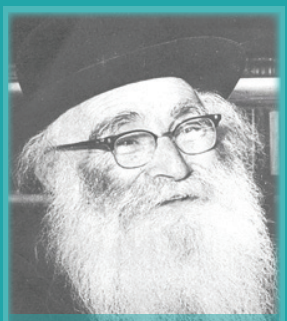

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | בעז"ה יתברך נכניס את בננו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה ביום א', האם מותר להתקלח, להסתפר, ללבוש בגדי שבת, ללבוש נעלי עור, לאכול ולשתות? מה הדין לגבי ההורים, הסבים והסנדק? (השואל אשכנזי)

תשובה | ראשית כל מזל טוב! תזכו לגדלו לתורה, חופה ומעשים טובים.

מותר עד שבת לאבי ואם הבן, לסנדק ולמוהל להסתפר לכבוד הברית, אבל לא לסבא. לובשים בגדי שבת אבל לא לובשים נעלי עור ולא מתרחצים ולא אוכלים ולא שותים. מרן הרמ"א פסק שמלים קודם חצות מיד אחרי הקינות בגלל זריזים מקדימין למצוות, וממילא חוץ מבגדי שבת הכל אסור. ואת יין הברכה נותנים לתינוק או ליולדת לשתות. גם לא מתעטפים בטלית שלו אלא בטלית שאולה בלי תפילין, ואחרי המילה מורידים את בגדי השבת וממשיכים ככולם באבלות עד אחרי מנחה גדולה, ואז עושים הבדלה על מיץ ענבים או יין מגיתו. ושאר העינויים, הוה אומר הרחיצה, הסיכה ונעילת הסנדל אסורים כי כבר התקיימה הברית, ומותר אחרי חצות לאכול בשר ולשתות יין (ערוה"ש תקטז) כי זה יום חג שלכם. אבל רק למוהל, סנדק ואבי ואם הבן ולא לאחרים. את הסעודה עבור המשתתפים תעשו במוצאי הצום ברוב עם בשירה וריקודים.

אולם כיוון שהדבר כה מורכב נהגו רבים לעשות כדברי מרן השו"ע הוה אומר להמתין עד אחר חצות היום, כפי שכתב בלוח א"י, ומכיוון שכבר עבר חצות היום ישטפו ההורים את ידיהם ופניהם בצונן (ערוה"ש שם) ולובשים בגדי שבת מכובסים ונעלי עור (שבה"ל) וממתינים עם האכילה והשתיה עד אחרי מנחה גדולה והברית, ובשעת הברית מתעטף האב בטלית ותפילין שלו. את כוס היין ניתן בכל זאת לקטן כי האב עוד לא שמע הבדלה, ולאחר הברית עושים הבדלה על יין, ושאר היום הוא יו"ט שלכם ומותר בבשר ויין. אבל מיד אחרי הברית לובשים נעלי בד ואסור בלימוד תורה, ובוודאי שאסורה תספורת וכיבוס משום מראית עין, כמו שהאריך הנוב"י (תנינא סי' ריג). ויש לדעת שהמג"א (סי' תקנט) בשם הכנה"ג אוסר אפילו להורים ולסנדק לאכול, והכה"ח כותב שבסלוניקי ובאיזמיר אסרו, ולכן דיינו שיאכלו הם בצנעא משום חומרת היום.